

Hur arbetar skånska kommuner med invasiva främmande växtarter?

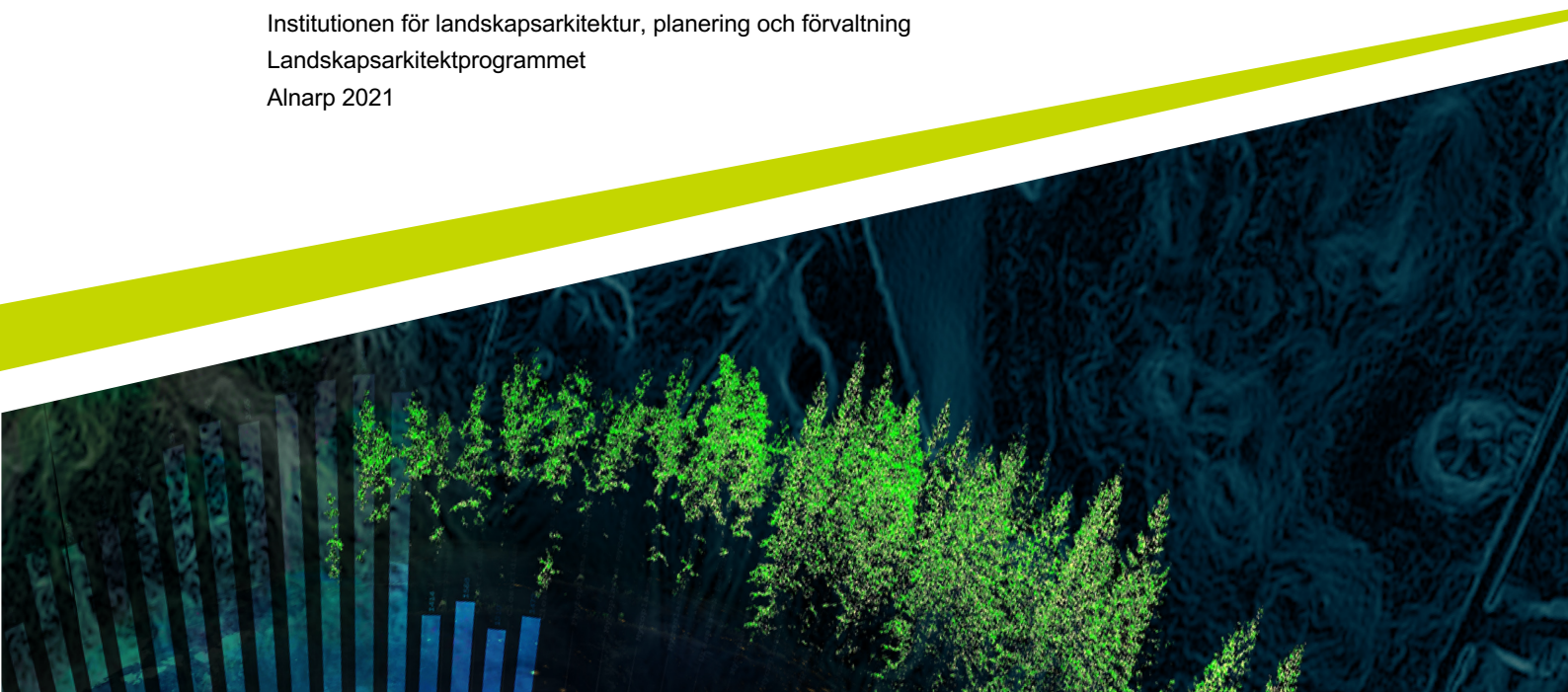
– med exempel från tre kommuner

How do municipalities in the region of Skåne deal with invasive alien plant species? – with examples from three municipalities

Ida Holmberg

Självständigt arbete • 15 hp
Sveriges lantbruksuniversitet, SLU
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Landskapsarkitekturprogrammet
Alnarp 2021

Hur arbetar skånska kommuner med invasiva främmande växtarter? – med exempel från tre kommuner

How do municipalities in the region of Skåne deal with invasive alien plant species? – with examples from three municipalities

Ida Holmberg

Handledare: Karin Svensson, Sveriges lantbruksuniversitet, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Mats Gyllin, SLU, Institutionen för människa och samhälle

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå, G2E

Kurstitel: Självständigt arbete i landskapsarkitektur

Kurskod: EX0845

Program/utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Kursansvarig inst.: Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2021

Nyckelord: invasiva främmande arter, invasiva arter, invasiva växtarter, invasiva växter, IAS, kommun, bekämpning, kontroll, begränsning, Skåne, EU-listan, unionslistan, EU-förordning 1143/2014, SLU ArtDatabanken, risklistan, biologisk mångfald, klimatförändringar, Helsingborg stad, Östra Göinge kommun, Simrishamns kommun

Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Publicering och arkivering

Godkända självständiga arbeten (examensarbeten) vid SLU publiceras elektroniskt. Som student äger du upphovsrätten till ditt arbete och behöver godkänna publiceringen. Om du kryssar i **JA**, så kommer fulltexten (pdf-filen) och metadata bli synliga och sökbara på internet. Om du kryssar i **NEJ**, kommer endast metadata och sammanfattning bli synliga och sökbara. Fulltexten kommer dock i samband med att dokumentet laddas upp arkiveras digitalt.

Om ni är fler än en person som skrivit arbetet så gäller krysset för alla författare, ni behöver alltså vara överens. Läs om SLU:s publiceringsavtal här: <https://www.slu.se/site/bibliotek/publicera-och-analysera/registrera-och-publicera/avtal-for-publicering/>.

☒ JA, jag/vi ger härmed min/vår tillåtelse till att föreliggande arbete publiceras enligt SLU:s avtal om överlåtelse av rätt att publicera verk.

☐ NEJ, jag/vi ger inte min/vår tillåtelse att publicera fulltexten av föreliggande arbete. Arbetet laddas dock upp för arkivering och metadata och sammanfattning blir synliga och sökbara.

Sammanfattning

Invasiva främmande arter är ett hot mot inhemsk biodiversitet och skadar människors hälsa eller ekonomi. Ett flertal invasiva främmande växtarter utgör ett problem i Sverige idag, och situationen riskerar att bli värre på grund av klimatförändringar. I detta arbete undersöks hur de tre skånska kommunerna Helsingborg, Östra Göinge och Simrishamn arbetar förebyggande och/eller bekämpar invasiva växtarter. En litteraturstudie har genomförts där ansvarsfördelningen i Sverige har undersökts och problematiska arter i landet har identifierats. SLU ArtDatabankens risklista över invasiva främmande arter har också studerats.

Intervjuer med tjänstepersoner på kommunerna Helsingborg, Östra Göinge och Simrishamn har genomförts. Efter intervjuerna blev det tydligt att olika kommuner har olika förutsättningar att bekämpa invasiva växtarter, både ekonomiskt och personellt. Samtliga undersökta kommuner har påbörjat arbetet mot invasiva arter. Kartläggning av arterna, samarbeten med andra kommuner och aktörer, samt information till allmänheten och anställda på kommunen verkar vara viktiga delar i bekämpningen av invasiva främmande växtarter.

Nyckelord: invasiva främmande arter, invasiva arter, invasiva växtarter, invasiva växter, IAS, kommun, bekämpning, kontroll, begränsning, Skåne, EU-listan, unionslistan, EU-förordning 1143/2014, SLU ArtDatabanken, risklistan, biologisk mångfald, klimatförändringar, Helsingborg stad, Östra Göinge kommun, Simrishamns kommun

Abstract

Invasive alien species are a threat to native biodiversity and hurt people's health or economy. Several invasive alien plant species are a problem in Sweden today, and the situation might become worse due to climate change. In this study it is examined how three municipalities in the Swedish region of Skåne work proactively and/or manage invasive plant species. A literature study was done, where the distribution of responsibility in Sweden was investigated and problematic species in the country were identified. The so called "risk list" ("risklistan" in Swedish) of invasive alien species made by the SLU Swedish Species Information Centre was also examined.

Interviews with officials at the studied municipalities of Helsingborg, Östra Göinge and Simrishamn were conducted. After the interviews it was clear that different municipalities have different means of fighting invasive plant species, both economically and employee-wise. All three of the studied municipalities have begun the job of fighting invasive species. Mapping of the species, working together with other municipalities and stakeholders, and providing information to the public and employees at the municipality, seem to be important factors in fighting invasive alien plant species.

Keywords: invasive alien species, invasive species, invasive plant species, invasive plants, IAS, municipality, fight, control, limitation, management, Skåne, southern Sweden, the Union list, EU regulation 1143/2014, SLU Swedish Species Information Centre, ArtDatabankens risklista, biodiversity, climate change, Helsingborg, Östra Göinge, Simrishamn

Förord

Tanken på invasiva främmande växtarter har hela tiden legat i bakhuvudet på mig under landskapsarkitektutbildningen, men frågan har aldrig riktigt behandlats på djupet. Ämnet har kommit på tal några gånger, men utan några tydliga besked kring hur man ska tänka i sitt framtida yrkesliv. Därför visste jag att jag ville djupdyka i ämnet invasiva arter i mitt kandidatarbete. Att göra en inventering av invasiva växtarter i en kommun i mitt närområde, som var min första tanke, visade sig dock vara alltför komplicerat och därför föll valet på att undersöka situationen ute i tre kommuner i Skåne.

Tack till Nina Syde, Aida Prag och Maria Adolfsson som ville ställa upp på intervju. Tack till min handledare Karin Svensson och mina motläsare Jacob Persson och Robert Kihlander.

Innehållsförteckning

Förkortningar	8
1. Inledning	9
1.1. Bakgrund	9
1.2. Mål och syfte	9
1.3. Material och metod	10
1.3.1. Begreppsförklaringar	10
1.4. Avgränsningar	11
2. Resultat	12
2.1. Litteraturstudie	12
2.1.1. Invasiva främmande arter, IAS	12
2.1.2. EU-förordningen om IAS och arter i Sverige idag	13
2.1.3. SLU ArtDatabankens risklista	15
2.1.4. Nationell förteckning över IAS	16
2.1.5. Arbetet i Sverige	16
2.1.6. Skötsel/bekämpning	19
2.1.7. Kommunfakta	19
2.2. Intervjuer	23
2.2.1. Intervju med Nina Syde, Helsingborg stad	24
2.2.2. Intervju med Aida Prag, Östra Göinge kommun	29
2.2.3. Intervju med Maria Adolfsson, Simrishamns kommun	31
3. Diskussion och slutsatser	35
3.1. Metodkritik	38
4. Avslutande reflektioner	40
4.1. Framtida forskning	40
Referenser	41
Muntliga källor	44

Förkortningar

Nedan presenteras i uppsatsen vanligt förekommande förkortningar.

EU	Europeiska unionen
IAS	Invasive alien species, invasiva främmande arter
LONA	Lokala naturvårdssatsningar
SLU	Sveriges lantbruksuniversitet

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Invasiva främmande växtarter finns på många håll i Sverige. De är arter som introducerats på en annan plats än där de egentligen kommer ifrån, och som skadar den biologiska mångfalden, människors ekonomi eller hälsa (Linnander 2020). Invasiva främmande växtarter förekommer i Sverige idag, och enligt Wang, Li och Wan (2019) finns risken att situationen blir värre i och med den globala uppvärmningen. I detta arbete undersöks hur arbetet med invasiva främmande växtarter ser ut i praktiken, i tre utvalda kommuner i Skåne.

Skåne är Sveriges sydligaste län och även det varmaste (SMHI 2021). Mer värmegynnade invasiva främmande växter kan därför tänkas etablera sig i Skåne och södra Sverige först, och därför kan det vara intressant att studera kommuners arbete med invasiva främmande arter i just Skåne.

Det är inte bara de invasiva främmande arterna som finns i Sverige idag som är ett hot mot den inhemska biodiversiteten. I framtiden kan även andra arter komma att etablera sig i regionen i och med den globala uppvärmningen (Wang, Li & Wan 2019). Därför har SLU ArtDatabanken tagit fram en lista över främmande arter som är eller har potential att bli invasiva i Sverige med ett förändrat klimat (Strand, Aronsson & Svensson 2018).

Kommuner har en viktig roll i bekämpningen av invasiva främmande arter. Som stora markägare och förvaltare har de ett ansvar att hantera eller utrota invasiva arter på kommunalägd mark (Sandström 2021). I denna uppsats undersöks hur arbetet med invasiva främmande arter ser ut i tre skånska kommuner, samt om de har blickat framåt och tagit ställning till ArtDatabankens risklista.

1.2. Mål och syfte

I detta projekt undersöks hur tre skånska kommuner arbetar med invasiva främmande arter, genom att deras dokument och riktlinjer studeras, samt genom

intervjuer. Även myndighetsdokument och förordningar studeras. Resultatet presenteras som en sammanställning av detta.

Syftet är att ta reda på hur de viktiga insatserna mot invasiva främmande arter kan se ut i praktiken och hur lagar och regler faktiskt efterföljs. De som kan vara intresserade av resultatet är de berörda kommunerna, för att kunna utvärdera eller förbättra sitt arbete. Även andra kommuner i Sverige kan tänkas vara intresserade, för att se hur det går till på andra ställen och kanske få inspiration. Länsstyrelsen Skåne kan också ha nytta av detta arbete, för att få en insyn i den aktuella situationen ute i de studerade kommunerna. Även tjänstepersoner och universitetsanställda som arbetar med invasiva främmande arter kan tänkas ha nytta av dessa exempel.

Detta arbete syftar till att besvara följande frågeställningar:

- Hur arbetar olika skånska kommuner med invasiva främmande växtarter?
- Hur ser ansvarsfördelningen ut mellan olika offentliga instanser (Naturvårdverket, länsstyrelserna, kommunerna)? Vilken är kommunernas roll?
- Hur förhåller sig de studerade kommunerna till SLU ArtDatabankens risklista? Känner de till den?

1.3. Material och metod

Källmaterialet i denna undersökning är vetenskapliga artiklar, fackböcker, myndighetsdokument och nationella och internationella förordningar, samt kommuners hemsidor, dokument och riktlinjer gällande invasiva främmande arter. Vetenskapliga artiklar har inhämtats från SLU-bibliotekets söktjänst Primo, samt Scopus. Även tjänstepersoner på de berörda kommunerna intervjuas. Metoden är alltså en litteraturstudie med kompletterande intervjuer. Resultatet från litteraturstudien sammanställs för att kunna jämföras med resultatet från intervjuerna.

Intervjuerna har gjorts med tjänstepersoner som på olika sätt arbetar med invasiva främmande arter på kommunerna. Intervjuerna var semistrukturerade och omfattade 15-16 förberedda frågor, samt vissa följdfrågor. De genomfördes digitalt via Zoom eller Teams. Ljudet från intervjuerna spelades in och transkriberades i efterhand, och sammanställdes efter det i löptext.

1.3.1. Begreppsförklaringar

Ämnet för detta arbete är invasiva främmande växtarter. I arbetet är invasiva arter synonymt med invasiva främmande arter. I fortsättningen kommer stundtals förkortningen IAS (invasive alien species) användas för att beteckna invasiva främmande arter.

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter är en EU-förordning som i arbetet senare förkortas till EU 1143/2014.

Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2016/1141 av den 13 juli 2016 om antagandet av en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 är en annan EU-förordning som i arbetet är synonymt med unionslistan. Stundtals benämns unionslistan som EU-listan, och arterna på listan som EU-listade arter.

1.4. Avgränsningar

Då det inte är möjligt att undersöka samtliga skånska kommuner har ett urval av tre stycken gjorts. Efter tips från lärare i kursen och på SLU valdes Helsingborg ut som en av kommunerna, då de ska ha kommit långt i arbetet med invasiva främmande arter. Efter mejlkontakt med Länsstyrelsen Skåne gjordes beslutet att studera en kommun i sydöstra Skåne eftersom det där pågår ett samarbete kring invasiva främmande arter över kommungränserna. Valet stod mellan Sjöbo, Tomelilla eller Simrishamns kommun.

Efter tips från Länsstyrelsen fattades också beslutet att undersöka en kommun i nordöstra Skåne, då någon av dem uppgavs sakna kommunekolog, vilket kan påverka kommunens förutsättningar att bekämpa IAS. Efter sökningar efter ordet "kommunekolog" på kommunernas hemsidor stod det klart att Östra Göinge kommun saknar kommunekolog, varför den valdes ut att undersökas. Eftersom Östra Göinge är en liten kommun sett till befolkningsmängd valdes Simrishamn ut från kommunerna i sydöstra Skåne, då den har en något större befolkningsmängd. Simrishamn hamnar alltså i mitten befolkningsmängdsmässigt av de tre utvalda kommunerna.

Att studera tre kommuner i olika delar av Skåne ger också en bra geografisk spridning. De tre kommunerna har även olika förutsättningar vad gäller markanvändning.

I detta arbete är fokus på landlevande invasiva främmande växtarter. Icke-växter samt vattenlevande invasiva främmande växtarter berörs inte i denna uppsats. Ibland är det däremot svårt att skilja på landlevande och vattenlevande växter. Till exempel nämns gul skunkkalla (*Lysichiton americanus*) i arbetet, trots att den växer längs med vattendrag och i våtmarker (Larsson 2020). Helt vattenlevande växter, såsom sjögull (*Nymphoides peltata*) berörs dock inte i arbetet.

2. Resultat

2.1. Litteraturstudie

2.1.1. Invasiva främmande arter, IAS

En främmande art är en art som har flyttats till en ny geografisk plats än dess ursprungliga, med hjälp av människan (Linnander 2020). När en främmande art sprider sig i en sådan omfattning att den orsakar skada så räknas den som invasiv (ibid.). Det kan liknas vid att den invaderar den nya platsen.

Främmande eller exotiska arter gör ibland intrång på nya geografiska platser på egen hand (Townsend, Begon, Harper, Striano & Reid 2009). Med hjälp av människans transportvägar ökar däremot dessa biologiska intrång, och främmande arter sprider sig därför i en ökande takt (Townsend et al. 2009). Att främmande arter sprider sig till nya områden behöver däremot inte alltid innebära att den inhemska biodiversiteten minskar (Sax & Gaines 2003). Den största risken för biodiversitetsförlust uppstår när arter med aggressiva spridningsstrategier tar sig till platser med en stor andel konkurrenssvaga endemiska arter (Townsend et al. 2009).

Enligt en artikel i Nature Communications (Seebens et al. 2017) har förstagångsregistreringarna av främmande arter ökat världen över under de senaste 200 åren. En förstagångsregistrering innebär att en främmande art (eller organismgrupp) för första gången har observerats etablera sig i en ny region i världen. Detta är kanske inte så häpnadsväckande i och med européernas kolonisering världen över under 1800-talet, men studien visade att förstagångsregistreringarna av växter låg på höga nivåer även under 1900-talet, i motsats till fiskar och andra djurarter (ibid.). Alla främmande arter blir inte invasiva, men den höga introduktionstakten av främmande arter kan tänkas leda till en ökning av även invasiva främmande arter. Dessutom visade studien att 37 % av alla förstagångsregistreringar har skett under de senaste decennierna (1970-2014) (Seebens et al. 2017). Enligt författarna verkar det inte som att introduktionen av arter till nya områden avtar, utan snarare att den ökar, för de flesta organismgrupper.

Enligt Rejmánek (2011) finns det fem egenskaper som är ansvariga för invasivitet hos alla sorters organismer, och dessa egenskaper innefattar bland annat:

en kort generationstid (en kort juvenil period), en hög expansionstakt hos populationen, samt att organismen har en hög konkurrenskraftighet, eller förmåga att förändra den omgivande miljön för att passa organismen själv. Dessa egenskaper avgör en arts invasivitet, hur stor risken är att den blir invasiv.

Enligt Tyler, Karlsson, Milberg, Sahlin och Sundberg (2015) kan det vara svårt att identifiera invasiva arter i norra Europa, eftersom vegetationen har påverkats av mänskliga aktiviteter i tusentals år. Till skillnad från exempelvis Australien och andra öar, där floran har fått utvecklas ostört i miljontals år innan människan kom dit, var Sverige och Norden täckt av en glaciär så sent som för cirka 14 000 år sedan, under den senaste istiden (Tyler et al. 2015). Människor och växtarter har invandrat och koloniserat landet sedan dess, vilket har lett till helt andra förutsättningar än på isolerade öar.

Tyler et al. definierar invasivitet hos en nyligen invandrad växtart (efter år 1700) som dess ”förmåga att förändra befintlig vegetation och dess funktioner, samt skada eller negativt påverka utbredningen eller frekvensen av arter som anses vara inhemska” (Tyler et al. 2015). I studien tas hänsyn inte till det mänskliga samhället, människans ekonomi eller hälsa, utan endast IAS påverkan på inhemska arter och existerande vegetation.

2.1.2. EU-förordningen om IAS och arter i Sverige idag

Hanteringen av invasiva främmande arter i Sverige regleras av svensk lagstiftning och EU-förordningar. Sverige är skyldiga att följa EU-förordningar direkt när de fastslås (Regeringskansliet 2015). I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter står följande:

”Invasiva främmande arter är ett av de största hoten mot biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster [...]. De risker som dessa arter innebär kan intensifieras på grund av ökad global handel, turism och klimatförändring.” (EU 1143/2014)

Detta tyder på att EU har insett situationens allvar, och man har även tagit fram en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse. I Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2016/1141 av den 13 juli 2016 om antagandet av en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 fastslogs den första så kallade unionslistan. Sedan dess har unionslistan uppdaterats två gånger: 2017 och 2019. Att en art är med på EU:s unionslista innebär att det inom EU är förbjudet att bland annat införa, odla, transportera, sälja, använda, byta eller hålla levande exemplar av arten (EU 1143/2014).

Idag finns 66 arter med på unionslistan, varav 36 av dem är växtarter, enligt Naturvårdsverket (Lange 2020b). Av dessa 36 växtarter är 24 stycken landlevande, och av *dem* förekommer sju arter i Sverige idag (Naturvårdsverket 2019), se Tabell

1. Av dessa sju bedöms två arter enbart förekomma sporadiskt (ibid.). År 2020 verkar Naturvårdsverket dock ha uppdaterat sin bedömning, då myndigheten på hemsidan numera bedömer även gudaträd (*Ailanthus altissima*) som etablerad i Sverige; den förekommer alltså inte enbart sporadiskt längre (Lange 2020c).

Tabell 1: Landlevande växtarter på unionslistan som förekommer i Sverige idag (Lange 2020b; Naturvårdsverket 2019).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Förekommer i Sverige, enligt...	
		...Naturvårdsverket 2019	...Lange 2020b
<i>Ailanthus altissima</i>	gudaträd	sporadiskt	ja
<i>Asclepias syriaca</i>	sidenört	ja	ja
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	jätteloka	ja	ja
<i>Heracleum persicum</i>	tromsöloka	ja	ja
<i>Humulus japonica</i> (scandens)	japansk humle	sporadiskt	sporadiskt
<i>Impatiens glandulifera</i>	jättebalsamin	ja	ja
<i>Lysichiton americanus</i>	gul skunkkalla	ja	ja

Det är inte bara de sju arterna på unionslistan som kan klassas som invasiva främmande arter i Sverige idag. Naturvårdsverket (Lange 2020c) listar även blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*), parkslide (*Reynoutria japonica*) samt vresros (*Rosa rugosa*) som några av de ”mest problematiska invasiva främmande arterna i Sverige”, se Tabell 2. Trots att de ännu inte omfattas av några lagar så rekommenderar Naturvårdsverket att man hjälper till att begränsa spridningen av dem, då de kan orsaka stor skada på våra ekosystem (ibid.).

Tabell 2: Några främmande landlevande växtarter som Naturvårdsverket (Lange 2020c) har identifierat som problematiska i Sverige, men som inte omfattas av några regler.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn
<i>Lupinus polyphyllus</i>	blomsterlupin
<i>Reynoutria japonica</i> (tidigare <i>Fallopia japonica</i>)	parkslide
<i>Rosa rugosa</i>	vresros

I studien av Tyler et al. (2015), som nämnts tidigare, presenteras de åtta invasiva främmande växtarterna som beskrivs som mest problematiska i Sverige idag. Tyler et al. har inte tagit hänsyn till hur stora växterna är eller hur lätta de är att upptäcka, vilket de menar att äldre listor över invasiva växtarter i Sverige gjorde och att de därmed var partiska. I studien presenteras de åtta mest problematiska arterna med hänsyn till påverkan på inhemska arter. Dessa är: *Epilobium adenocaulon* (amerikansk dunört), *Epilobium ciliatum* (vit dunört), *Rosa rugosa* (vresros), *Lamium galeobdolon* ssp. *argenteum* (praktgulplister), *Solidago canadensis* (kanadensiskt gullris), *Calystegia sepium* ssp. *spectabilis* (skär snärvinda), *Rubus armeniacus* (armeniskt björnbär) och *Prunus serotina* (glanshägg) (Tyler et al.

2015), se Tabell 3. Tyler et al. (2015) utgår ifrån det klimat vi har idag och studien är därmed relevant i nutid och några decennier fram i tiden.

Tabell 3: De åtta mest problematiska invasiva främmande arterna i Sverige enligt Tyler et al. (2015).

Vetenskapligt namn	Svenskt namn
<i>Calystegia sepium</i> ssp. <i>spectabilis</i>	skär snårvinda
<i>Epilobium adenocaulon</i>	amerikansk dunört
<i>Epilobium ciliatum</i>	vit dunört
<i>Lamium galeobdolon</i> ssp. <i>argenteum</i>	praktgulplister
<i>Prunus serotina</i>	glanshägg
<i>Rosa rugosa</i>	vresros
<i>Rubus armeniacus</i>	armeniskt björnbär
<i>Solidago canadensis</i>	kanadensiskt gullris

2.1.3. SLU ArtDatabankens risklista

Även om vissa invasiva främmande växtarter utgör ett hot mot Sveriges biologiska mångfald idag, finns det risk för att även andra IAS kommer sprida sig i landet i framtiden, bland annat på grund av ett förändrat klimat. Därför har ArtDatabanken vid SLU fått i uppdrag av Naturvårdsverket (som ansvarar för de landlevande arterna) och Havs- och vattenmyndigheten (som ansvarar för de vattenlevande arterna) att ta fram en klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige (Nordström 2020), den så kallade risklistan. Uppdraget går ut på att göra vetenskapliga klassificeringar av arters invasivitet nu och i framtiden (ibid.).

I ArtDatabankens risklista betecknar författarna de arter som tagit sig till Sverige utan hjälp av människan som inhemska, liksom de arter som etablerat sig i den svenska naturen innan år 1800 (Strand, Aronsson & Svensson 2018). De främmande arterna är alltså arter som inte är inhemska, och *invasiva* främmande arter definieras som främmande arter som hotar biologisk mångfald, skadar människors och djurs hälsa eller orsakar socioekonomiska skador (ibid.).

Vid framställandet av risklistan utgick forskarna från att vi i framtiden kommer ha fortsatt höga utsläpp av koldioxid och en stor användning av fossila bränslen, vilket skulle leda till ett förändrat klimat med högre temperaturer. I studien klassificerade Strand, Aronsson och Svensson 1033 arter utifrån hur stor risk de utgör för inhemsk biodiversitet. Utefter arternas invasionspotential respektive ekologisk effekt delades arterna in i kategorierna mycket hög risk (severe impact, SE), hög risk (high impact, HI), potentiell hög risk (potentially high impact, PH), låg risk (low impact, LO), samt ingen känd risk (no known impact, NK). Några exempel på arter som bedömts ha mycket hög risk att bli invasiva är tysklönn (*Acer pseudoplatanus*), hästkastanj (*Aesculus hippocastanum*) och snöbär (*Symphoricarpos albus*) (Strand, Aronsson & Svensson 2018).

2.1.4. Nationell förteckning över IAS

Som nämnts tidigare är Sverige skyldiga att följa EU:s förordningar om invasiva främmande arter, men regeringen har även tagit fram en svensk förordning om IAS som kompletterar EU-förordning nr 1143/2014. I Förordningen om invasiva främmande arter (SFS 2018:1939) som trädde i kraft den 1 januari 2019 fastslås det att en nationell förteckning över IAS ska tas fram. Detta arbetet pågår i skrivande stund (Lange 2020d). Anledningen till att en nationell förteckning tas fram är för att kunna reglera och vidta åtgärder mot arter som är problematiska i Sverige men som inte ingår i unionslistan (ibid.). Den nationella förteckningen utgår ifrån ArtDatabankens risklista och Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har tillsammans med experter valt ut ett antal av de arter som bedöms ha hög (HI) eller mycket hög risk (SE), för att göra en samhällsekonomisk analys av dem. Efter två samråd med intresseorganisationer, branscher och andra berörda myndigheter kommer ett förslag till nationell förteckning att lämnas till regeringen (ibid.). Regering skickar sedan ett förslag på remiss och beslutar efter det om den nationella förteckningen (ibid.).

Förslaget gällande landlevande arter väntas Naturvårdsverket lämna till regeringen under hösten 2021 (Lange 2020d). De arter som är tänkta att ingå i förteckningen är bland andra *Lupinus polyphyllus*, *Reynoutria japonica*, *Rosa rugosa* och *Solidago canadensis* (ibid.).

2.1.5. Arbetet i Sverige

Naturvårdsverket är den ansvariga myndigheten för landlevande IAS, medan Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för arter i hav och vatten (Sandström 2021). Enligt Naturvårdsverket är förebyggande åtgärder det viktigaste i det nationella arbetet med IAS, eftersom det är mest miljömässigt skonsamt och kostnadseffektivt (Lange 2020a). Allra bäst är det alltså om invasiva främmande arter inte tar sig in i landet, men om de gör det gäller det att de snabbt upptäcks och tas bort (ibid.). Naturvårdsverket poängterar också att arter som redan förekommer i landet måste bekämpas och att deras fortsatta spridning ska hindras. Information till allmänhet och andra viktiga aktörer beskrivs också som betydelsefulla åtgärder (Lange 2020a).

Nedan presenteras de olika aktörerna i Sveriges respektive roller i arbetet med invasiva främmande arter.

2.1.5.1. Myndigheters roll

Naturvårdsverket ansvarar för landlevande IAS på en nationell nivå. Havs- och vattenmyndigheten har snarlika uppgifter som Naturvårdsverket, fast vad gäller vattenlevande organismer (Sandström 2021). Naturvårdsverket har i uppgift att vägleda Länsstyrelsen och andra aktörer och myndigheter gällande regler, lagar och

förordningar om IAS. Myndigheten gör även olika bedömningar och tar fram kunskapsunderlag i ämnet (ibid.)

Naturvårdsverket ska också ta fram hanteringsåtgärder för de landlevande arterna på unionslistan som bedöms ha stor spridning i landet (Sandström 2021). För tillfället är det jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) och jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) som har mycket stor spridning i Sverige. I Naturvårdsverkets arbete kring dessa två arter ingår det att ta fram föreskrifter och vägledning, samt metoder för populationsbegränsning eller utrotning (ibid.).

Myndigheten gör även olika provningar av tillståndsansökningar för landlevande IAS (Sandström 2021).

Naturvårdsverket står alltså för:

- Nationell samordning och vägledning
- Hanteringsåtgärder för arter på unionslistan med stor spridning
- Provning av tillståndsansökningar

Andra myndigheter som är viktiga i arbetet mot invasiva främmande arter är bland andra Jordbruksverket, Tullverket, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen och Trafikverket (Sandström 2021).

2.1.5.2. Länsstyrelsens roll

Enligt SFS 2018:1939 ansvarar Länsstyrelsen för utrotning av arter som finns med på unionslistan, förutom *Heracleum mantegazzianum* och *Impatiens glandulifera*, vilka Naturvårdsverket ansvarar för (Sandström 2021). Länsstyrelsen ska också, om möjligt, återställa ekosystemen när utrotningen av en invasiv art är gjord. Länsstyrelsen har ansvar för både land- och vattenlevande växter (ibid.).

Enligt Miljötillsynsförordningen (SFS 2011:13) är Länsstyrelsen den myndighet som har hand om tillsynen över IAS. De kontrollerar att förbuden i EU-förordning 1143/2014 följs, alltså att inga arter på unionslistan tillåts införas, odlas, transporteras, säljas, användas, bytas eller hållas levande, med mera, varken på offentlig eller privat mark (Sandström 2021). Länsstyrelsen kan överlåta sitt ansvar till en kommun, om den begär det (Sandström 2021).

Miljöbalken (SFS 1998:808) ger Länsstyrelsen tillträde till privata fastigheter, även om den enskilde inte samtycker. Detta kan användas i samband med tillsyn och miljöövervakning gällande IAS.

Om Länsstyrelsen upptäcker att en art från unionslistan finns i svensk miljö måste de meddela Naturvårdsverket respektive Havs- och vattenmyndigheten (Sandström 2021).

Länsstyrelsen ansvarar alltså för:

- Att se till att utrotningsåtgärderna sker, enligt SFS 2018:1939

- Tillsyn
- Tillträde till fastigheter, m.m., enligt miljöbalken
- Miljöövervakning

2.1.5.3. Kommuners roll

Som markägare av många allmänna ytor och parker har kommunerna ett stort ansvar i arbetet mot IAS, till exempel vid skötsel och plantering (Sandström 2021). Kommunerna kan därmed se till att växter som är eller riskerar att bli invasiva inte planteras på allmän mark (ibid.). Som fastighetsägare har kommunerna också ett ansvar att bekämpa IAS på kommunal mark, enligt EU 1143/2014 (Sandström 2021). Detta gäller även om kommunen är förvaltare för ett privatägt område, exempelvis en del av ett kommunalt naturreservat (ibid.).

Om en kommun vill kan den begära av Länsstyrelsen att ta över uppgifterna för hantering, utrotning och/eller återställande (Sandström 2021). Kommunen kan även få ta hand om tillsynen för IAS i kommunen om de begär det. Länsstyrelsen måste godkänna detta (ibid.).

Sveriges kommuner är även ansvariga för avfallshanteringen och måste därmed se till att avfallet från IAS hanteras på ett säkert sätt (Sandström 2021). Kommunen har ett ansvar att se till så att växtavfall förstörs och inte blir en spridningskälla (ibid.).

Om en kommun är ansvariga för eller utför miljöövervakning måste de rapportera eventuella fynd av IAS från unionslistan till ansvariga myndigheter (Sandström 2021).

Kommunerna står alltså för:

- Skötsel av kommunal mark
- Ägande och förvaltning av fastigheter
- Avfallshantering
- Miljöövervakning

2.1.5.4. Övriga aktörer

Fastighetsägare måste bekämpa IAS från unionslistan på marken den äger (Sandström 2021). Det gäller alla fastighetsägare, såväl statliga som kommunala, privatpersoner och bolag (ibid.).

Trädgårdsbranschen har samma ansvar som andra att följa EU-lagstiftningen och får bland annat inte införa, odla, transportera, sälja eller hålla levande exemplar av arter som finns med på unionslistan (Sandström 2021).

2.1.6. Skötsel/bekämpning

För att hantera invasiva växter används följande metoder: förebyggande arbete, utrotning och kontrollering (Holt 2009). Förebyggande arbete avser sådant som förhindrar en särskild växt från att etablera sig i ett nytt område. Det kan handla om användning av karantän, lagar som reglerar handel med växter och fröer, samt riskbedömning som förhindrar potentiellt invasiva arter från att överhuvudtaget introduceras.

Utrotning innebär att växten och alla dess frön och vegetativa delar avlägsnas från en plats eller en region, och det är den mest kostsamma metoden (ibid.).

Enligt Holt finns det fyra övergripande sätt att kontrollera invasiva växter, nämligen genom fysisk, kulturell, biologisk eller kemisk kontroll (Holt 2009).

2.1.7. Kommunfakta

Fakta om de undersökta kommunerna Helsingborg, Östra Göinge och Simrishamn har inhämtats från offentliga källor, Svensk Trädgårds zonkarta samt kommunernas egna hemsidor.

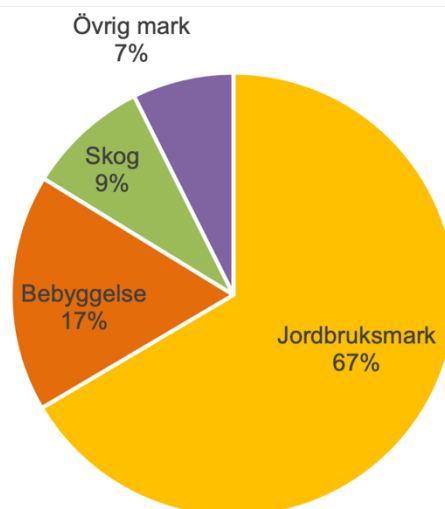

Figur 1: De studerade skånska kommunerna (Holmberg 2021). Underlag: Karta över Sveriges kommuner enligt indelning 2010-01-01 (SCB u.å.).

2.1.7.1. Kommun 1: Helsingborg

Tabell 4: Kommunfakta Helsingborg stad.

Kommungrupp:	Större stad (Sveriges kommuner och regioner, SKR, 2017)
Befolkningsmängd 31 december 2020:	149 280 (Statistiska centralbyrån, SCB, 2020)
Växtzon:	1 (Svensk Trädgård u.å.)
Markanvändning:	Se Figur 2.
Har information om invasiva arter på kommunhemsidan:	Ja, viss information
Har en kommunekolog:	Ja
Problematiske arter, enligt kommunhemsidan:	Jätteloka (<i>Heracleum mantegazzianum</i>) (Helsingborg stad 2020a)

Figur 2: Markanvändning i Helsingborg stad (Holmberg 2021). Diagram skapat med data från SCB (2015).

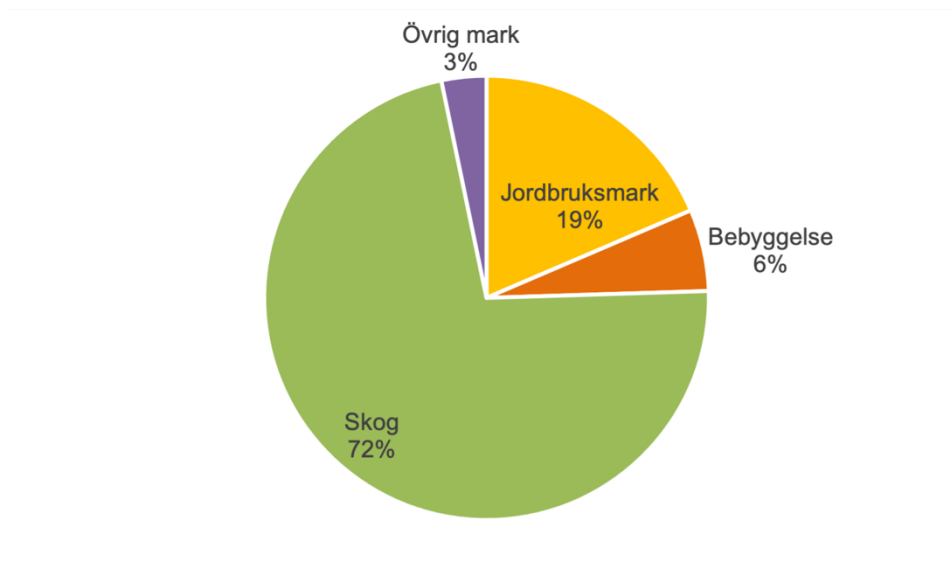
Enligt Helsingborg stads hemsida har de en bekämpningsplan för jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) (Helsingborg stad 2020a). Kommunen nämner i sammanhanget även kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*) på hemsidan, även om den inte benämns som invasiv (Helsingborg stad 2020b).

2.1.7.2. Kommun 2: Östra Göinge

Tabell 5: Kommunfakta Östra Göinge kommun.

Kommungrupp:	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort (SKR 2017)
Befolkningsmängd 31 december 2020:	15 071 (SCB 2020)
Växtzon:	2 (Svensk Trädgård u.å.)
Markanvändning:	Se Figur 3.
Har information om invasiva arter på kommunhemsidan:	Ja
Har en kommunekolog:	Nej
Problematiske arter, enligt kommunhemsidan:	Jätteleka (<i>Heracleum mantegazzianum</i>)
	Parkslide (<i>Reynoutria japonica</i>)
	Gul skunkkalla (<i>Lysichiton americanus</i>) (Prag 2020)

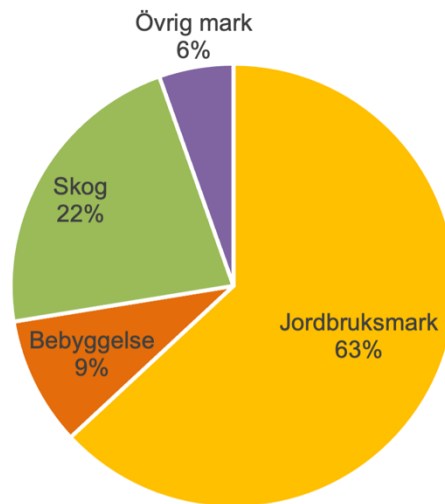
Figur 3: Markanvändning i Östra Göinge kommun (Holmberg 2021). Diagram skapat med data från SCB (2015).

På sin hemsida beskriver Östra Göinge kommun (Prag 2020) att de ser jätteleka (*Heracleum mantegazzianum*) och parkslide (*Reynoutria japonica*) som särskilt problematiska invasiva främmande arter.

2.1.7.3. Kommun 3: Simrishamn

Tabell 6: Kommunfakta Simrishamns kommun.

Kommungrupp:	Pendlingskommun nära mindre stad/tätort (SKR 2017)
Befolkningsmängd 31 december 2020:	19 227 (SCB 2020)
Växtzon:	1 (Svensk Trädgård u.å.)
Markanvändning:	Se Figur 4.
Har information om invasiva arter på kommunhemsidan:	Nej
Har en kommunekolog:	Ja
Problematisksa arter, enligt kommunhemsidan:	-

Figur 4: Markanvändning i Simrishamns kommun (Holmberg 2021). Diagram skapat med data från SCB (2015).

Simrishamns kommun saknar nästan helt information om landlevande invasiva arter på kommunhemsidan. Information finns däremot specifikt om jätteloka, men ordet ”invasiv” nämns inte i sammanhanget (Simrishamns kommun 2020).

2.2. Intervjuer

Frågorna som ställdes under intervjuerna var följande:

1. Vilken arbetsroll har du på kommunen?
2. Vem/vilken avdelning på er kommun har ansvaret för arbetet med invasiva främmande växtarter?
3. På vilket sätt kommer du i kontakt med invasiva arter i dina arbetsuppgifter?
4. Vilka invasiva växtarter har ni störst problem med inom kommunen?
5. Vilka metoder använder ni för att förebygga och bekämpa invasiva arter? Finns det någon handlingsplan? Hur har ni fått kännedom om dessa bekämpningsmetoder?
6. Känner du till ArtDatabankens risklista? Är det något ni har diskuterat, och hur ställer i så fall du eller kommunen sig till den?
7. Kartlägger ni invasiva arter? I så fall hur?
8. Finns det några värdefulla naturmiljöer i kommunen som är hotade av invasiva arter?
9. Har ni något samarbete med andra kommuner kring invasiva arter i närområdet?
10. Anser du att ni har tillräckligt med resurser för att bekämpa invasiva arter på kommunal mark?
11. Tycker du att ni får tillräckligt med hjälp, stöd och information från Länsstyrelsen?
12. Tar ni hand om avfall från invasiva växter på era soptippar (återvinningscentraler)?
13. Har du något du vill tillägga eller kommentera till frågorna?
14. Får jag lov att återkomma om något skulle vara oklart?

Till Helsingborg stad ställdes, istället för den sjätte frågan, följande fråga:

- Jag har hört att ni arbetar med en policy kring hur kommunen ska ställa sig till invasiva arter och ArtDatabankens risklista. Hur går det med arbetet? Har ni kommit fram till något?

Till Helsingborg ställdes även frågorna:

- Jag har läst på er hemsida att ni har en bekämpningsplan mot jätteloka. Stämmer det?
- Jag har läst om projektet LIFE Coast Adapt. Har det fungerat bra att få bort vresrosorna?

Till Östra Göinge kommun ställdes frågorna:

- Som jag har förstått det så saknar er kommun en kommunekolog. Hur tycker du att arbetet fungerar utan den tjänsten på kommunen?
- Jag har läst på er hemsida att ni har behandlingsplaner för jätteloka och parkslide. Skulle jag kunna få ta del av dem?

Till Simrishamn kommun ställdes frågan:

- Jag har läst att ni har mycket sandstäpp inom kommunen. Känner du till om någon art utgör ett hot där?

Nedan följer sammanställningar av respektive intervju. Sammanställningarna presenteras under rubrikerna Arbetsfördelning på kommunen; Problematiska arter; Bekämpningsmetoder och -planer samt kartläggning; Risklistan; Hotade naturmiljöer; Samarbeten och ekonomiska resurser; Avfallshantering; samt Tillägg och kommentarer.

2.2.1. Intervju med Nina Syde, Helsingborg stad

Hela sammanställningen nedan (förutom övriga refererade källor) baseras på ett Zoomsamtal med Nina Syde den 26 april 2021.

2.2.1.1. Arbetsfördelning på kommunen

Nina Syde är utbildad biolog och arbetar som naturvårdare på Helsingborg stad. Hon ansvarar för de skyddade områdena i Helsingborg, samt betesmarker, fiskevård, Skåneleden och fornminnen inom kommunen. Syde arbetar på förvaltningen, den så kallade driften, och förutom henne jobbar ytterligare en naturvårdare på förvaltningen. Utöver dem finns det även två kommunekologer som arbetar mer planstrategiskt, med översiktsplaner och liknande. Syde uppger att hon planerar de praktiska naturvårdande åtgärderna, som en entreprenör sedan utför.

I Helsingborg var det främst naturvårdarna, men även kommunekologerna, som stötte på de invasiva arterna först. Samtliga områdesförvaltningar i Helsingborg (skog och natur där Syde arbetar, samt strand, centrum, söder, norr, och öster) stöter dock på invasiva arter. När lagkravet om IAS kom år 2018 (SFS 2018:1939) så inledde Syde ett övergripande samarbete kring invasiva arter på hela den egna förvaltningen och tillsammans med kommunens övriga förvaltningar. I

Helsingborg finns även kulturparkerna Sofiero och Fredriksdal som har sina egna förvaltningar, och samma sak gäller för det kommunala bostadsbolaget Helsingborgshem. Det förvaltningsövergripande samarbetet inkluderar alla dessa. Syde påpekar att det inte räcker med att enbart en person är ansvarig för invasiva arter, utan alla måste få in det i sin arbetsroll. De som arbetar med masshantering (av jordmassor exempelvis) måste själva inkorporera det i sitt arbete, enligt Syde, och likadant de som detaljplanerar eller de som gestaltar och planerar parkerna. Naturvårdarna kan ge dem viss information om IAS, men masshanterarna, planerarna och landskapsarkitekterna, med flera, måste själva ta till sig kunskapen och översätta det till sina egna arbetsområden, menar Syde. Det gäller även avfallsbolaget NSR (Nordvästra Skånes Renhållnings AB), samt alla ledningsägare; alla måste känna till IAS och översätta det i sin verksamhet. Naturvårdarna försöker gå ut med information under de möten som Syde kallar förvaltningarna till. Även Länsstyrelsen är inbjuden till dessa möten.

2.2.1.2. Problematiska arter

På frågan om hur hon kommer i kontakt med invasiva arter i sina arbetsuppgifter svarar Syde att hon och de andra som förvaltar skog och natur har IAS överallt. Enligt skötselplanerna till naturreservaten och enligt lagstiftningen så ska de tas bort. Även invasiva arter utan lagstiftning ska tas bort, såsom parkslide (*Reynoutria japonica*), kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*), blomsterlupin (*Lupinus polyphyllos*) och vresros (*Rosa rugosa*).

De växtarter Helsingborg stad har störst problem med är, enligt Syde, jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) och jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*). Även parkslide är väldigt utbredd i kommunen. Vresros har funnits på i princip alla stränder, men det är mycket bättre nu, berättar Syde. Andra problematiska växtarter är tysklönn (*Acer pseudoplatanus*) och gudaträd (*Ailanthus altissima*). Gudaträd förekom enbart planterade, men alla dem togs om hand när Länsstyrelsen skickade ut krav, förklarar Syde.

2.2.1.3. Bekämpningsmetoder och -planer samt kartläggning

För att förebygga och bekämpa invasiva växtarter använder Helsingborg sig i första hand av information, berättar Syde; att sprida information så mycket de kan, ta upp den och skapa frågor runt den. Andra metoder som används mot IAS är klippning, vilket utgör en stor del av bekämpningen, samt hetvatten och duk. För att bekämpa gudaträden var det från Länsstyrelsens håll krav på användandet av Ecoplug. Ecoplug kallas även Roundup Plug och innehåller bekämpningsmedlet glyfosat (Bayer Agriculture BVBA 2020). Annars försöker Helsingborg vara en giftfri kommun, menar Syde. Nyligen gjorde landskapsingenjörstudenten Li Skillö ett examensarbete där hon undersökte om och i så fall var glyfosat skulle kunna användas mot parkslide (*Reynoutria japonica*) inom Helsingborg stad (Skillö

2021). Skillös studie visade att det var få områden där glyfosat skulle kunna användas mot parkslide (Skillö 2021), och enligt Nina Syde vill kommunen i dagsläget undvika användningen av ämnet. Syde menar dock att det är osäkert vad som händer i framtiden, och att kommunen håller på att ta fram en bekämpningsplan.

Bekämpningsplanen kommer troligtvis att bli en slags kombination med en handlingsplan, berättar Syde. Att ta fram en bekämpningsplan är den första målsättningen, och den kommer behandla vilka arter som finns i kommunen och hur de ska bekämpas. Kommunens arbete med ArtDatabankens risklista (Strand, Aronsson & Svensson 2018) blir mer av en handlingsplansfråga, menar Syde. Enligt kommunens hemsida har de redan en bekämpningsplan mot jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) (Helsingborg stad 2020a), men enligt Nina Syde är den fortfarande under uppbyggnad.

Kunskap om bekämpningsmetoder mot IAS får Helsingborg stad från Naturvårdsverket och Länsstyrelsen, samt genom att testa olika metoder själva. Parkslide (*Reynoutria japonica*) är det ingen som riktigt vet hur man ska bekämpa, menar Syde. Förvaltningen har börjat fundera på om utrotning av parkslide verkligen är nödvändig i alla situationer, eller om det räcker att se till så att den inte sprider sig.

Syde berättar att kommunen kartlägger IAS genom Artportalen, ett rapporteringsverktyg som drivs av bland annat SLU ArtDatabanken (Tano-Graflind 2021). Utöver det har varje entreprenör i respektive område sina egna kartor, vilka kommunen håller på att digitalisera, menar Syde. I sommar ska en semestervikarie på Helsingborg stad ta fram ett kartlager i GIS över IAS, som även kan användas av miljöförvaltningen, de som ger tillstånd för grävning och byggnad, och de som masshanterar. Inspiration till kartlagret fick Helsingborg från Landskrona stad som har gjort det som ett LONA-projekt, berättar Syde. LONA står för lokala naturvårdssatsningar och är ett statligt bidrag för att engagera ideella föreningar och kommuner i långsiktiga naturvårdssatsningar (Lundin 2021).

2.2.1.4. Risklistan

Jag hade sedan tidigare hört att Helsingborg stad arbetar med en policy kring risklistan, och på frågan kring hur arbetet med den går svarade Syde att de inte har kommit fram till något ännu, utan att de har insett att det är en process. Enligt Syde är det något av en uppdelning mellan de som arbetar på förvaltningen och de som gestaltar. Förvaltarna försöker numera komma in tidigare i gestaltningsprocessen och de har haft en väldigt bra diskussion med gestaltningsavdelningen, berättar Syde. Naturvårdarna bad gestaltarna att titta på risklistan, och de bjöd i sin tur in föreläsare för att få en mer nyanserad bild av vad risklistan innebär för Helsingborg stad. Efter föreläsningarna insåg kommunen att de behöver arbeta lokalt med hanteringen av arter från risklistan, och att den inte är skriven i sten för dem, enligt

Syde. De insåg också att arter som inte står med på risklistan idag också kan bli ett problem i framtiden. Dessutom menar Syde att:

”Det är ju inte bara det att vi ska ha dem i en kruka på stan, utan det är ju någon som ska odla upp dem. Där kan de bli en risk. De ska transporteras hit. Där kan det hända jättemycket på vägen. Och de ska avfallshanteras. Alla de stegen måste egentligen säkras.” (Syde 2021)

Det går alltså inte att tänka att man bara ska ha växten i staden där den inte kommer utgöra någon fara, utan hela kedjan behöver tas i beaktande, enligt Syde.

Vidare berättar Syde att när Helsingborg stad har pratat med ArtDatabanken och de som tog fram risklistan, uppmärksammades de om att om fem år kanske helt andra arter utgör en risk, sådana som inte har kommit med i risklistan. Det är istället själva växtens beteende man behöver vara uppmärksam på, om den sprider sig mycket, menar Syde.

2.2.1.5. Hotade naturmiljöer

På frågan om det finns några värdefulla naturmiljöer som är hotade av invasiva arter svarar Syde att stränder har varit den miljö som dominerats mest av IAS, specifikt av vresros (*Rosa rugosa*). Syde förklarar att personen som är ansvarig för strandförvaltningen har gjort ett stort arbete med *Rosa rugosa*. Det arbetet har inte enbart handlat om att hantera arten, utan också om att hantera människorna och deras åsikter kring IAS. Opinionen har vänt, menar Syde, och reaktionerna har varit positiva till de strandhedar eller kustängar som uppstår när vresrosen (*Rosa rugosa*) tas bort.

Nina Syde fick även frågan om projektet LIFE Coast Adapt, som det går att läsa om på kommunens hemsida (Helsingborg stad 2021a). LIFE är ett EU-bidrag som delas ut till projekt för miljön eller klimatet i medlemsstaterna (Bergman 2020). Projektet Coast Adapt syftar till att minska kusterosion för att klimatanpassa kusten i Skåne, och i Helsingborg arbetar man även med borttagning av vresros (*Rosa rugosa*) (Helsingborg stad 2021a). Syde berättar att *Rosa rugosa* kan skapa en stark erosionskant, i motsats till vad många tror. Enligt Syde har det fungerat väldigt bra att få bort *Rosa rugosa* på stränderna, genom att vända på allting så att vresrosorna hamnar under jorden. Sedan går man och efterdrar, om någon rot eller likande har blivit kvar, förklarar Syde.

Utöver *Rosa rugosa* på stränderna finns även jätdebalsamin (*Impatiens glandulifera*) längs vattendragen i Helsingborg. För övrigt är IAS utspridda i mindre bestånd över hela kommunen, menar Syde.

2.2.1.6. Samarbeten och ekonomiska resurser

När Helsingborg stad började diskutera hur de skulle hantera invasiva arter bjöd de även in Ängelholm, Landskrona och Höganäs kommuner, för att höra hur de gör och se om det finns något sätt de kan samarbeta på. Ganska snabbt kom

kommunerna fram till att de alla har olika sätt att arbeta på, men att de ändå vill dela information och kunskap med varandra, menar Syde.

Syde anser inte att Helsingborg stad har tillräckliga ekonomiska resurser för att bekämpa IAS, utan hittills har varje förvaltare fått ta från sin egen förvaltningsbudget. I år fick de däremot extra tillskott från kommunen eftersom det har blivit lagkrav att bekämpa de EU-listade arterna (SFS 2018:1939). Numera kartlägger även förvaltningen hur mycket de betalar för lagkravsarter respektive icke-lagkravsarter, förklarar Syde, för att se hur mycket verksamheten behöver utökas. Sedan det blev lagkrav på att bekämpa vissa arter går det inte heller att söka LONA-bidrag för dem, berättar Syde. Hon menar att det hade varit bra om man genom bidrag hade kunnat få utökade resurser för att bekämpa även dem, eftersom IAS har slagit olika hårt mot olika kommuner. I Skåne och Helsingborg finns det väldigt mycket IAS, menar Syde, och Helsingborg har svårt att ansvara för det både personellt och ekonomiskt. De hade behövt extra resurser för att undvika att bli en spridningskommun, enligt Syde.

På frågan rörande Länsstyrelsen svarar Syde att Länsstyrelsen är med på de kommun- och förvaltningsöverskridande mötena och uppdaterar om det senaste, men hon menar att det är svårt även för Länsstyrelsen att ge enkla svar. Länsstyrelsen har tagit fram en handledning om hur man ska hantera jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) och de försöker ta fram en handledning över hur man ska hantera även andra arter. Syde berättar att Länsstyrelsen försöker få till en grupp som arbetar med IAS och hon hoppas att de lyckas, så att det blir en regelbunden samordning i Skåne, där man är väldigt hårt drabbade av IAS.

2.2.1.7. Avfallshantering

NSR, Nordvästra Skånes Renhållnings AB, har ansvar för återvinningscentralen i Helsingborg. Syde menar att NSR har arbetat väldigt bra och proaktivt i frågan om IAS. Tidigt i processen 2018-2019 insåg de att de kan ta emot växtdelar, men problemet låg i masshantering av jord. I dagsläget löser NSR och förvaltningen varje exempel som dyker upp var för sig och ser vilken art och hur mycket massa det rör sig om, förklarar Syde.

2.2.1.8. Tillägg och kommentarer

Syde poängterar att tänket kring IAS och risklistan måste komma in i gestaltningsskedet och att det vore bra om det behandlas redan under landskapsarkitektutbildningen. Hon menar att det inte finns något vi och dem (gestaltare och naturvårdare), utan att vi alla måste hjälpas åt om vi vill ha biologisk mångfald och en hållbar natur och stadsmiljö. Även trädgårdsbranschen, de som säljer och tar fram växter, behöver anpassa sig, menar Syde. Syde nämner Australien och Japan som exempel på länder som använder inhemska arter, och lyfter humleblomster (*Geum rivale*), ormbunkar (*Pteridophyta*), backsippa

(*Pulsatilla vulgaris*) och trift (*Armeria maritima*) som arter man hade kunnat göra mer reklam för och ta fram hårdiga lokala sorter av.

2.2.2. Intervju med Aida Prag, Östra Göinge kommun

Sammanställningen nedan (förutom övriga refererade källor) baseras på ett Teamssamtal med Aida Prag den 10 maj 2021. Prag uppgav vid intervjun att hon eventuellt inte kunde svara på alla frågor.

2.2.2.1. Arbetsfördelning på kommunen

Aida Prag är miljövetare och arbetar som miljö- och bygglovschef på Östra Göinge kommun. På Östra Göinge kommun finns endast en förvaltning, kommunstyrelseförvaltningen. Under den finns olika verksamhetsområden, och det verksamhetsområde Prag arbetar vid kallas samhällsutveckling. I verksamhetsområdet samhällsutveckling ingår bland annat samhällsbyggnad och utemiljö. Prag arbetar på samhällsbyggnad, och hennes enhet är miljö- och bygglovsenheten. På miljö- och bygglovsenheten ingår både tillsyn och strategiskt arbete i uppgifterna. Enligt Prag hamnar vissa frågor vad gäller invasiva arter hos dem som tillsynsmyndighet, medan andra hamnar hos utemiljöenheten som är ute och bekämpar arterna. Utemiljöenheten sköter alltså det praktiska arbetet.

I sina arbetsuppgifter kommer Prag i kontakt med IAS genom att miljöinspektörer på miljö- och bygglovsenheten får in tillsynsärenden. Enheten har också kontakt med de som arbetar med utemiljö, även om miljö- och bygglovsenheten troligtvis är de som har mest kunskap om var de problematiska växterna finns, menar Prag. Vad gäller tillsyn av invasiva arter kan det innebära att miljö- och bygglovsenheten kräver sprutjournaler, eller står för uppföljning så att de som bekämpar har de godkännanden som finns, berättar Prag. Det kan också handla om att enheten åker ut på plats eller vill göra en kartläggning av IAS, exempelvis. Att få ut information till allmänheten via hemsidan är ett annat exempel på hur Prag kommer i kontakt med IAS i sina arbetsuppgifter.

Prag bekräftar att Östra Göinge kommun saknar en kommunekolog, men inom ramen för Leaderprojektet Rädda Immeln (Skånes Ess 2018) har Östra Göinge ett avtal med Osby kommun som låter dem handla upp den tjänsten vid behov. Leader är en del av EU:s utvecklingsarbete och utgörs av en metod där ideell, privat och offentlig sektor samverkar för att främja lokal utveckling (Jordbruksverket 2020). Prag anser att det är bra att kommunen kan köpa in kommunekologstjänsten, då det inom bland annat detta område behövs expertkunskap.

2.2.2.2. Problematiska arter

De invasiva arter som Östra Göinge kommun har störst problem med är parkslide (*Reynoutria japonica*) och jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*), menar Prag. Enligt Prag finns även sprängört (*Cicuta virosa*) vid vissa sjökanter. Arten är

mycket giftig (Giftinformationscentralen 2018), men kan ej räknas som en invasiv främmande art eftersom den har funnits i Sverige sedan 1600-talet (Norstedt 1920).

2.2.2.3. Bekämpningsmetoder och -planer samt kartläggning

Prag känner till att kollegorna på utemiljöenheten har använt sig av bland annat hetvatten som bekämpningsmetod. Hon berättar att de har en handlingsplan för vilka arter som ska bekämpas, när de ska bekämpas och vilka arter som ska prioriteras, men inte mer än så. Prag känner inte till hur utemiljöenheten har fått kunskap om de bekämpningsmetoder som används.

Östra Göinge kommun har i dagsläget ingen kartläggning av invasiva arter, berättar Prag.

2.2.2.4. Risklistan

Prag känner till ArtDatabankens risklista, men påpekar att det är en fråga för kollegorna på utemiljö och att hon själv inte kan svara mer utförligt på den.

2.2.2.5. Hotade naturmiljöer

I Östra Göinge utgör jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) ett stort problem vid strandkanter och sjöar, menar Prag. Parkslide (*Reynoutria japonica*) utgör ett problem främst inne i byarna, berättar hon.

2.2.2.6. Samarbeten och ekonomiska resurser

Vad Prag känner till så har inte Östra Göinge kommun något samarbete med andra kommuner gällande IAS.

Vad gäller ekonomiska resurser så menar Prag att kommunen självklart skulle vilja ha mer resurser eftersom arbetet med IAS är ett stort arbete och eftersom kommunen i dagsläget saknar kartläggning över arterna. En kartläggning skulle behövas för att se vidderna av problemet, menar Prag.

Prag menar att det är svårt att svara på om kommunen får tillräckligt med hjälp, stöd och information från Länsstyrelsen, eftersom hon endast varit miljö- och bygglovschef i ett år, men hon vet att det finns möjlighet att få hjälp. Länsstyrelsen har en tillsynsvägledning, samt en naturvårdsenhet som arbetar med frågan, berättar Prag. Förra året (år 2020) var även speciellt på grund av coronapandemin, och Prag tror inte att Länsstyrelsen arrangerade tillsynsdagen kring invasiva arter som de brukar.

2.2.2.7. Avfallshantering

Östra Göinges återvinningscentral tar emot avfall från invasiva arter, menar Prag. Kommunen har försökt vara tydliga med information kring hur man ska hantera växtavfall från IAS på sin hemsida, berättar Prag, och hon poängterar att man alltid kan kontakta kommunen och fråga om man är osäker.

2.2.2.8. Tillägg och kommentarer

Prag hade inga ytterligare kommentarer.

2.2.3. Intervju med Maria Adolfsson, Simrishamns kommun

Hela sammanställningen nedan (förutom övriga refererade källor) baseras på ett Teamssamtal med Maria Adolfsson den 29 april 2021.

2.2.3.1. Arbetsfördelning på kommunen

Maria Adolfsson är biolog och limnolog och arbetar som kommunekolog på samhällsbyggnadsförvaltningens planeringsenhet på Simrishamns kommun. På Adolfssons enhet arbetar även parkingenjör, planarkitekter, exploateringsingenjörer, projektledare för asfaltering samt landskapsarkitekt. Planeringsenheten och Adolfsson har ansvaret för arbetet med invasiva främmande arter på Simrishamns kommun, förklarar Adolfsson, tillsammans med kommunens drift- och serviceenhet. Drift- och serviceenheten tar hand om naturområden, gräsytor och asfaltsytor rent praktiskt, och de har därför ett delat ansvar över IAS tillsammans med planeringsenheten.

På frågan om hur hon kommer i kontakt med invasiva arter i sina arbetsuppgifter svarar Adolfsson att hon håller sig uppdaterad på vad som händer med EU-listan och hur andra kommuner bekämpar IAS. Adolfsson skriver även beställningar till drift- och serviceenheten som i sin tur bekämpar arterna, och hon är också med och skriver budget för vad åtgärderna kostar per år. Länsstyrelsen gör för tillfället om skötselplanerna för naturreservaten eftersom de har saknat klausuler eller paragrafer om att IAS ska tas bort, berättar Adolfsson. Dessa handlingar får kommunen på yttrande och skriver detta yttrande, vilket Adolfsson och kommunen tycker är bra. Adolfsson berättar även att personer ofta ringer till henne och frågar om en viss växt är parkslide (*Reynoutria japonica*) eller hur de ska avlägsna en särskild art.

2.2.3.2. Problematiska arter

De landlevande arter som Simrishamns kommun har störst problem med är först och främst jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*), enligt Adolfsson, vilken också är med unionslistan. Parkslide (*Reynoutria japonica*) och jätteslide (*Reynoutria sachalinensis*) finns också utbredd i kommunen, enligt Adolfsson. I kommunen finns även gudaträd (*Ailanthus altissima*) på privata fastigheter, berättar Adolfsson, men det är ett fall för Länsstyrelsen.

2.2.3.3. Bekämpningsmetoder och -planer samt kartläggning

För att förebygga och bekämpa IAS arbetar Simrishamns kommun med information på sin hemsida, som håller på att förbättras, menar Adolfsson. Kommunen håller

också på att testa ett kartmaterial som kan användas när medborgarna ringer in till Simrishamns kontaktnummer. Kontaktpersonen på kommunen, eller privatpersonen själv, kan då lägga in var man har sett, eller tror sig ha sett, en invasiv art, förklarar Adolfsson. Personen som ringer in får berätta vilken art det är och eventuellt skicka med en bild. Denna kartläggning kommer göra så att kommunen snabbare och lättare kan få information om utbredningen av IAS, då Simrishamns kommun har mycket kommunalägd mark och har svårt att bevaka alla ytor, menar Adolfsson. Adolfsson betonar att de inte vill att medborgarna ska blanda ihop detta kartverktyg med Artportalens registrering av IAS och att de behöver kommunicera det på ett klokt sätt, så att medborgarna inte tröttnar på sådana kartor. Tanken är också att driftspersonalen ska kunna ha kartan i sina mobiltelefoner, berättar Adolfsson.

När det gäller parkslide (*Reynoutria japonica*) har kommunens metod varit ”knäck och täck”, menar Adolfsson, vilket innebär att parksliden först bryts eller knäcks och sedan täcks med duk. Efter det behöver beståndet även ha kontinuerlig tillsyn, berättar Adolfsson.

Angående frågan om handlingsplan så har Simrishamn haft ett samarbete med Ystad, Sjöbo och Tomelilla kommuner kring IAS, där det togs fram ett förslag till handlingsplan, berättar Adolfsson. Samarbetet som kallades *Förstudie samverkan invasiva arter* var ett Leaderprojekt som pågick under 2018 och 2019 (Leader Sydöstra Skåne 2018). Handlingsplanen som togs fram i projektet ska Simrishamns kommun integrera i det grönbåstrukturprogram som de ska ta fram, och de ska även få in handlingsplanen i kommunens skötselplan för naturmark, menar Adolfsson.

Kännedom om de bekämpningsmetoder kommunen använder har de fått i samarbetet med Ystad, Sjöbo och Tomelilla. Då sökte de aktivt efter vilka bekämpningsmetoder andra kommuner har använt sig av, enligt Adolfsson.

2.2.3.4. Risklistan

Adolfsson känner till ArtDatabankens risklista och kommunen har lyft den i samtalet om IAS. En parkingenjör på kommunen har bekymrat sig över att så många parkväxter finns med på listan, berättar Adolfsson. Kommunen försöker se risklistan ur sitt perspektiv och avgöra vad som kan vara ett bekymmer i just Simrishamn, och vad som redan är ett bekymmer, som till exempel snöbär (*Symphoricarpos albus*) och parkslide (*Reynoutria japonica*). Däremot ser Adolfsson inte att hästkastanj (*Aesculus hippocastanum*) utgör något större problem i kommunen i dagsläget.

2.2.3.5. Hotade naturmiljöer

I Natura 2000-området och naturreservatet Bäckhalladalen finns ett enormt bestånd av parkslide (*Reynoutria japonica*) precis vid bilparkeringen, både på kommunal

mark och i naturreservatet, enligt Adolfsson. Dessutom finns jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) nästan överallt i kommunen, menar hon. Adolfsson berättar att det sannolikt även finns hot som kommunen inte känner till idag, och faktumet att de inte vet är kanske det största hotet, menar hon.

Adolfsson känner inte till om sandstäppsområdena i kommunen hotas av någon särskild art. Hon påpekar dock att sandstäpparna är naturreservat och att det är Länsstyrelsen som har skötseln på alla naturreservat utom ett i Simrishamn, och att Länsstyrelsen därmed har koll.

2.2.3.6. Samarbeten och ekonomiska resurser

För samarbeten, se även fakta om Leaderprojektet *Förstudie samverkan invasiva arter* i avsnitt 2.2.3.3. Simrishamns kommun har ett nytt projekt som startar upp, tillsammans med Ystad, Sjöbo och Tomelilla kommuner, förklarar Adolfsson, där de ska handla upp en konsult som ska kartlägga jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) längs med några större vattendrag. Hon rekommenderar samarbeten mellan kommuner, särskilt i små kommuner som i sydöstra Skåne.

Adolfsson anser inte att Simrishamns kommun har tillräckligt med resurser för att på ett tydligt, offensivt sätt bekämpa alla invasiva arter. Hon menar att de inte är proaktiva, utan att de hela tiden är på efterkälken. Kommunen försöker bekämpa det de kan, de individer som skulle ge alldeles för stor skada om de tilläts vara kvar, i ett tidigt stadium om det går.

Adolfsson tycker att kommunen får tillräckligt med hjälp, stöd och information från Länsstyrelsen, men hon påpekar att Länsstyrelsen inte heller utgörs av så många personer. Frågan är kanske om Länsstyrelsen själva har tillräckligt med resurser för att kunna hantera alla IAS inom sina naturreservat, menar Adolfsson. Med den nuvarande takten kommer det dröja länge för Länsstyrelsen att få bukt med jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) och parkslide (*Reynoutria japonica*) i naturreservaten, menar hon. Däremot tycker Adolfsson att det arbetet Länsstyrelsen gör och har resurser för är bra.

2.2.3.7. Avfallshantering

Sysav, Sydskaånes avfallsaktiebolag, har hand om Simrishamns återvinningscentral och där tar de emot avfall från invasiva växter, berättar Adolfsson. Hon menar att centralen har en god kunskap i hur de ska hantera IAS, och parkslide (*Reynoutria japonica*) tas exempelvis emot i dubbla sopsäckar och förbränns. Adolfsson får ofta samtal från privatpersoner och det viktigaste hon poängterar då är att de ska tänka på hur de hanterar rotdelar från *Reynoutria japonica*, och att de är tydliga med vad de har i påsarna om det skulle bli någon diskussion när de kommer till återvinningscentralen.

Simrishamns kommun har också ett eget upplag för parkavfall och jord, men drift- och serviceenheten är uppmärksamma på IAS och vet hur de ska hanteras,

berättar Adolfsson. Däremot finns det jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) i anslutning till den platsen också, enligt Adolfsson. Adolfsson menar att det är på platser där det tidigare har slängts trädgårdsavfall som det idag växer parkslide (*Reynoutria japonica*).

2.2.3.8. Tillägg och kommentarer

Simrishamns kommun har haft ett gott samarbete med samfällighetsföreningen Viks fiskeläge, menar Adolfsson. Hon menar att arbetet med IAS är alldeles för kostsamt för kommunen att lösa på egen hand och att hela skötselbudgeten skulle gå åt till det. Viks samfällighet kontaktade Adolfsson och informerade henne om parkslide (*Reynoutria japonica*) som växer dels på samfällighetsmark och dels på kommunal mark. Det rörde sig om fyra områden med olika storlek på utbredningsområdet. Kommunen och Viks samfällighet bestämde sig för att söka LONA-medel tillsammans för att bekämpa arten. Enligt Adolfsson var det många personer från samfälligheten som ville hjälpa till och göra någonting. Kommunen och samfälligheten fick bidraget och samarbetet har gått väldigt bra, menar Adolfsson. Alla åtgärder är gjorda för i år och samfälligheten har jobbat hårt och fått en ännu starkare gemenskap, eftersom de har arbetat mot ett gemensamt mål, berättar Adolfsson. Det är väldigt roligt att arbeta tillsammans mellan kommun och förening, menar hon. Nu går samfälligheten ronden och ser efter parksliden (*Reynoutria japonica*) när den börjar sticka upp utanför duken som lagts, berättar hon. Det krävs daglig tillsyn på *Reynoutria japonica*, något som kommunen själva inte har möjlighet att göra, berättar Adolfsson. Adolfsson rekommenderar fler samarbeten mellan kommuner och föreningslivet.

3. Diskussion och slutsatser

Alla tre undersökta kommuner har påbörjat arbetet med invasiva främmande arter. Under intervjuerna framgick det tydligt att olika kommuner har olika förutsättningar att bekämpa IAS, både vad gäller ekonomi och personal. Helsingborg, som är en stor kommun sett till invånarantal, har fler anställda som kan arbeta med invasiva arter än de mindre kommunerna Simrishamn och Östra Göinge. Samtidigt blev det tydligt att en kommuns storlek och resurser kanske inte har lika stor betydelse om utbredningen av IAS är mycket stor. De intervjuade på samtliga kommuner uppger att kommunen skulle behöva mer resurser för att bekämpa IAS.

Det verkar som att det är lättare att veta om och vilka åtgärder som behöver tas till om lagar finns kring en viss art. Saknas reglering blir det upp till kommunerna själva att avgöra om och vilka åtgärder som behöver vidtas, vilket kan skapa en osäkerhet och skulle eventuellt kunna leda till att ingenting görs istället.

Att kartlägga IAS är en viktig del i bekämpningen av dem. Både Simrishamn och Helsingborg kommuner arbetar med kartläggning av IAS, och det är något som Östra Göinge kommun också skulle vilja göra, enligt Aida Prag. Både Simrishamn och Helsingborg håller i dagsläget på att ta fram ett nytt kartmaterial eller en karttjänst som ska kunna användas av kommunen. Helsingborg stad använder däremot samtidigt Artportalen, vilket Simrishamns kommun inte gör. Att använda Artportalen gör att ens data blir öppen och kan användas bland annat för naturvård och forskning (Tano-Graflind 2020). Att hålla sin data öppen är något som både Helsingborg och Simrishamns kommuner skulle kunna förbättra på sina kommunhemsidor. På båda kommunernas hemsidor är informationen om IAS begränsad. Det saknas fakta om vanliga arter, förutom jätteloka (*Heracleaum mantegazzianum*) och i Helsingborgs fall även kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*), samt hur de ska bekämpas. Det kan argumenteras för att Naturvårdsverket har mycket information på sin hemsida, men kanske finns det ett allmänintresse av att veta hur situationen ser ut i den egna kommunen och hur arbetet utförs där. Här kan Östra Göinge kommun vara ett föredöme. De har mycket information på kommunhemsidan och hänvisar också vidare till Naturvårdsverket. Att sprida information till allmänheten och även till anställda på kommunen och eventuella entreprenörer kan ses som en viktig del i bekämpningsarbetet.

Ingen av de undersökta kommunerna har en enskild person som arbetar med IAS, utan ansvaret är fördelat bland många. I Helsingborg är arbetet väldigt strukturerat då regelbundna möten hålls över förvaltnings- och kommungränserna, även tillsammans med Länsstyrelsen. En fråga som väcks är varför Länsstyrelsen verkar vara extra engagerade i samarbetet med Helsingborg, Ängelholm och Landskrona kommuner och varför de kanske inte har samma kontakt med Simrishamn och Östra Göinge.

Vad gäller problematiska arter så har alla tre kommuner problem med parkslide (*Reynoutria japonica*) och jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*), se Tabell 7. Både Helsingborg och Simrishamn har eller har haft gudaträd (*Ailanthus altissima*) inom kommunen. Helsingborg och Östra Göinge har båda problem med jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*). Övriga arter som benämnts som problematiska har bara kommit på tal i en av respektive kommuner, se Tabell 7.

Tabell 7: Växtarter som benämnts som problematiska på kommunernas hemsidor eller under intervjuerna. Orange färg innebär att arten utgör ett problem eller bekämpas i kommunen. Grön färg innebär att arten inte nämnts under intervjuerna eller på kommunernas hemsidor.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Helsingborg	Östra Göinge	Simrishamn
<i>Acer pseudoplatanus</i>	tysklönn, sykomorlönn			
<i>Ailanthus altissima</i>	gudaträd			
<i>Heracleum mantegazzianum</i>	jätteloka			
<i>Impatiens glandulifera</i>	jättebalsamin			
<i>Lupinus polyphyllus</i>	blomsterlupin			
<i>Lysichiton americanus</i>	gul skunkkalla			
<i>Reynoutria japonica</i>	parkslide			
<i>Reynoutria sachalinensis</i>	jätteslide			
<i>Rosa rugosa</i>	vresros			
<i>Solidago canadensis</i>	kanadensiskt gullris			
<i>Symphoricarpos albus</i>	snöbär			

Det ska tilläggas att denna information om arterna endast kommer ifrån kommunhemsidorna och de intervjuade tjänstepersonerna. I verkligheten ser kanske utbredningen av arterna annorlunda ut. Detta är något som skulle kunna kontrolleras mot Artportalens data i en framtida undersökning.

Helsingborg stad har varit proaktiva och bekämpar även parkslide (*Reynoutria japonica*), vresros (*Rosa rugosa*), kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*) och blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*) trots att det ännu inte finns något krav på det. Simrishamns kommun bekämpar också parkslide (*Reynoutria japonica*) i viss utsträckning.

Bekämpningsmetoder som använts är i alla kommuners fall att sprida information kring IAS, men det har gjorts i olika utsträckning, vilket har diskuterats ovan. Både Helsingborg och Östra Göinge har använt sig av hetvatten som

bekämpningsmetod. Helsingborg har även använt sig av klippning, duk, och i gudaträdens (*Ailanthus altissima*) fall även Ecoplug. Vresrosor (*Rosa rugosa*) har Helsingborg stad bekämpat genom att vända på rosorna och jorden, så att vresrosorna hamnar under jord, samt att senare efterdra. Mot parkslide (*Reynoutria japonica*) har Simrishamns kommun använt sig av metoden ”knäck och täck”.

En skillnad mellan Helsingborg och Simrishamns kommuner var att det under intervjun med Maria Adolfsson på Simrishamns kommun var tydligt vilka naturreservat som är kommunala och vilka som förvaltas av Länsstyrelsen. I Simrishamn finns endast ett kommunalt naturreservat (Naturvårdsverket 2020). Helsingborg har en större andel kommunala naturreservat (Naturvårdsverket 2020; Helsingborg stad 2021b) och därmed utgör de en större del av den kommunala skötseln i Helsingborg. Kanske skulle det behövas ytterligare samarbete mellan kommun och Länsstyrelsen på vissa platser, såsom i Simrishamn, då de trots allt arbetar mot samma mål, det vill säga att bekämpa invasiva främmande arter.

Det skulle troligtvis behövas ett större samarbete i hela region Skåne och även tillsammans med närliggande regioner. Arbetet mot IAS kan inte ses som en tävling mellan kommuner om vilka som arbetar bäst, eftersom de invasiva arterna inte tar hänsyn till kommungränser. Oavsett om en kommun arbetar väldigt hårt med att bekämpa IAS kanske en grannkommun inte gör det, och då finns det risk att de så småningom sprids till kommunen ändå.

Att samarbeta med andra kommuner verkar vara ett vinnande koncept. Det poängterar Maria Adolfsson på Simrishamns kommun, och Helsingborgs samarbete med grannkommunerna har också varit givande inom vissa områden. Att samarbeta med grannkommunerna kan vara särskilt viktigt om man är en liten kommun med begränsade resurser. Detta är något som Östra Göinge skulle kunna göra mer, exempelvis med de kommuner man driver projektet Rädda Immeln tillsammans med. En kommun kan även samarbeta med ideella föreningar som är engagerade i frågan. Simrishamns kommun och Viks fiskeläge är ett gott exempel på det.

Det går inte att dra någon slutsats kring huruvida det påverkar en kommuns arbete mot IAS om de saknar en kommunekolog. Att kunna köpa in tjänsten från en grannkommun kan vara en bra lösning för en mindre kommun.

Betydelsen av kommunernas markanvändning är inget som direkt undersökts under intervjuerna. Anledningen till att information om kommunernas markanvändning inkluderats är för att ge läsaren en översiktlig bild av hur landskapet i kommunerna ser ut. Markanvändningens betydelse vid bekämpning av IAS är något som skulle kunna undersökas ytterligare i framtida studier.

Trots att kommunerna inte anser att de har tillräckligt med resurser för att bekämpa invasiva arter kan det antas att de kommer få ännu mer att göra framöver, när den nationella förteckningen av invasiva främmande arter presenteras. Den nya förteckningen kommer troligtvis innebära att ytterligare arter måste bekämpas.

Enligt Naturvårdsverket (Lange 2020d) är åtta växtarter tänkta att ingå i förteckningen i dagsläget, däribland blomsterlupin (*Lupinus polyphyllus*), parkslide (*Reynoutria japonica*), vresros (*Rosa rugosa*) och kanadensiskt gullris (*Solidago canadensis*), vilket nämnts tidigare. Sveriges kommuner kommer troligtvis att behöva bekämpa även dessa arter framöver, vilket innebär en ökad belastning på kommunerna.

Det är väl genomtänkt att kartlägga bekämpningskostnader för IAS respektive icke-IAS som Helsingborg stad gör, men det är troligtvis inte möjligt att göra överallt, eftersom det är tidskrävande. Det hade varit intressant med en uppföljning efter årets slut, för att se hur mycket pengar som går åt till respektive kategori i Helsingborg.

En slutlig reflektion är att det kan vara bra om förvaltarna får komma in tidigare i gestaltningsskedet på en kommun, eftersom de har andra erfarenheter än landskapsarkitekter vad gäller invasiva främmande arter. Ett större samarbete mellan yrkesgrupperna skulle troligtvis vara gynnsamt i den här frågan, vilket Helsingborg stad utgör ett gott exempel på.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att samtliga undersökta kommuner har påbörjat arbetet mot invasiva främmande växtarter. Det behöver betonas att olika kommuner har olika förutsättningar att bekämpa invasiva växtarter, både ekonomiskt och personellt. Viktiga metoder i bekämpningen av invasiva växtarter är bland annat kartläggning av arterna, samarbeten med andra kommuner och aktörer, samt information till allmänheten och anställda på kommunen. Information och samarbeten verkar vara ledorden i kampen mot invasiva främmande växtarter.

3.1. Metodkritik

Då de tre kommunerna inte valts ut enligt någon vetenskaplig metod kan de inte sägas vara representativa för Sverige eller ens Skåne. Undersökningen är därmed högst kvalitativ, som en ögonblicksbild över situationen på ett fåtal platser idag. För att få en bättre representation av Skåne hade kommuner från exempelvis Sveriges kommuner och regioners tre huvudgrupper i kommungruppsindelningen (SKR 2017) kunnat användas. Huvudgrupperna utgörs av grupp A, Storstäder och storstadsnära kommuner; grupp B, Större städer och kommuner nära större stad; samt grupp C, Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Helsingborg tillhör grupp B och undergruppen Större stad. Både Simrishamn och Östra Göinge kommuner tillhör grupp C och undergruppen Pendlingskommun nära mindre stad/tätort (SKR 2017). För att få en representativ bild över Skåne hade till exempel Skånes kommuners fördelning över de olika grupperna kunnat undersökas, och utifrån det hade tre kommuner kunnat väljas ut. Det hade kunnat ge en mer representativ spridning och möjligen ett annat resultat.

En felkälla är att frågorna inte alltid ställdes exakt likadant till personerna som intervjuades, eftersom intervjuerna var semistrukturerade. Beroende på hur en fråga ställs kan man få olika svar på den. Ibland hade kanske ytterligare följdfrågor och förtydliganden behövts, för att förstå exakt vad den intervjuade menade. Ett exempel på detta är i frågan om kommunernas bekämpningsmetoder mot IAS. Det är inte heller säkert att uppgifterna personerna gav är helt uppdaterade. En annan felkälla är att alla de intervjuade har olika arbetsroller på kommunerna. Hade andra personer på respektive kommun intervjuats hade kanske svaren sett annorlunda ut.

4. Avslutande reflektioner

Det har varit intressant att prata med personer som har andra yrkesroller än landskapsarkitekter. I intervjuerna blev det också tydligt att olika yrkesgrupper på en arbetsplats kan ha olika uppfattning om ett ämne, kanske beroende på vilken utbildning man har fått. Som framgick under intervjun med Nina Syde behöver kunskap om invasiva arter och dess risker belysas redan under landskapsarkitektutbildningen. Utbildning eller information om invasiva främmande arter eller ArtDatabankens risklista saknas i samtliga kursplaner på landskapsarkitektprogrammet vid SLU i Alnarp (SLU 2021). Detta framgick efter sökningar efter ordet ”invasiv” på hemsidorna för respektive kurs som ingår i landskapsarkitektprogrammet på grundnivå (SLU 2021), samt efter egna erfarenheter under programmet. När det gäller invasiva främmande arter behöver vi alla samarbeta om vi ska ha möjlighet att hantera eller stoppa dem.

4.1. Framtida forskning

Idéer till framtida forskning som väckts är:

- Vilken roll har landskapsarkitekter när det kommer till användningen av invasiva eller potentiellt invasiva främmande arter?
- Vilka förändringar i arbetsuppgifter står Sveriges kommuner inför i och med den nya nationella förteckningen över IAS?
- Hur ser användning av bekämpningsmedel mot IAS ut i Sverige?

Referenser

- Bayer Agriculture BVBA (2020). Säkerhetsdatablad handelsprodukt, Roundup Plug [säkerhetsdatablad].
- Bergman, E. (2020). LIFE – EU:s ekonomiska verktyg för miljön. <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/EU-och-internationellt/EUs-miljooarbete/EU-finansiering/LIFE/> [2021-05-05]
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R1143>
- Giftinformationscentralen (2018). Sprängört. <https://giftinformation.se/vaxtregister/sprangort/> [2021-05-11]
- Helsingborg stad (2020a). Bekämpning av jätteloka. <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/gator-och-trottoarer/hackar-och-buskage/bekampning-av-jatteloka/> [2021-04-09]
- Helsingborg stad (2020b). Därför ska du inte slänga trädgårdsavfall i naturen. <https://helsingborg.se/bo-bygga-och-miljo/avfall-och-atervinning/lamna-ditt-avfall-har/tradgardsavfall/> [2021-04-09]
- Helsingborg stad (2021a). LIFE Coast Adapt. <https://helsingborg.se/kommun-och-politik/samarbete/internationellt/eu-projekt/life-coast-adapt/> [2021-05-05]
- Helsingborg stad (2021b). Naturområden i Helsingborg. <https://helsingborg.se/uppleva-och-gora/friluftsliv-och-motion/naturomrade/> [2021-05-14]
- Holt, J. (2009). Management of invasive terrestrial plants. I Clout, M. & Williams, P. (2009). Invasive Species Management: A Handbook of Principles and Techniques. Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, ss 126-140.
- Jordbruksverket (2020). Lokalt ledd utveckling genom Leader. <https://jordbruksverket.se/stod/lokalt-ledd-utveckling-genom-leader/det-har-ar-lokalt-ledd-utveckling-genom-leader> [2021-05-06]
- Kommissionens genomförandeförordning (EU) 2016/1141 av den 13 juli 2016 om antagandet av en förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1141&from=SV>
- Lange, H. (2020a). Arbetet med invasiva främmande arter i Sverige. <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i->

- Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Invasiva-frammande-arter/ [2021-04-06]
- Lange, H. (2020b). EU-förordningen om invasiva främmande arter.
[http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Artskydd/invasiva-frammande-arter-vagledning/](http://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Artskydd/invasiva-frammande-arter-vagledning/Invasiva-frammande-arter-vagledning/) [2021-04-06]
- Lange, H. (2020c). Invasiva främmande arter – fakta och information per art.
<https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Frammande-arter/Invasiva-frammande-arter/> [2021-04-06]
- Lange, H. (2020d). Nationell förteckning över invasiva främmande arter.
<https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Invasiva-frammande-arter/Nationell-forteckning-over-invasiva-frammande-arter/> [2021-04-20]
- Larsson, U. (2020). Gul skunkkalla (*Lysichiton americanus*).
<https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Frammande-arter/Invasiva-frammande-arter/Invasiva-frammande-arter-som-omfattas-av-EUs-forordning/Gul-skunkkalla/> [2021-05-06]
- Leader Sydöstra Skåne (2018). Förstudie Samverkan invasiva arter (avslutat).
<http://www.leadersydostraskane.se/nyheter/2018/08/27/forstudie-samverkan-mot-invasiva-arter/> [2021-04-08]
- Linnander, J. (2020). Så sprids främmande arter.
<https://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Vaxter-och-djur/Frammande-arter/Sa-sprids-frammande-arter/> [2021-03-31]
- Lundin, C. (2021). Lokala naturvårdssatsningen - LONA-bidraget.
<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Lokala-naturvardssatsningen/> [2021-05-06]
- Naturvårdsverket (2019). Invasiva främmande arter på EU:s förteckning – Växter [faktablad]. <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/artskydd/ias/eu-listade-invasiva-frammande-arter-djur.pdf>
- Naturvårdsverket (2020). Skyddad natur.
<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> [2021-05-14]
- Nordström, C. (2020). Vårt arbete med främmande arter.
<https://www.artdatabanken.se/arter-och-natur/biologisk-mangfald/frammande-arter/slu-artdatabankens-arbete-med-frammande-arter/> [2021-04-19]
- Norstedt, O. (1920). Prima loca plantarum suecicarum. Första litteraturuppgift om de i Sverige funna vilda eller förvildade kärlväxterna. 1920, Bilaga ss. 1-95.
- Prag, A. (2020). Invasiva främmande arter.
<https://www.ostragoinge.se/samhalle/miljo/invasiva-frammande-arter/> [2021-04-09]
- Regeringskansliet (2015). Lagstiftningsprocessen. <https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/lagstiftningsprocessen/> [2021-04-06]

- Rejmánek, M. (2011). Invasiveness. I Simberloff, D., Rejmánek, M. (red.).
Encyclopedia of Biological Invasions. Berkeley, United States:
University of California Press, ss. 606-615.
- Sandström, A. (2021). Invasiva främmande arter – ansvarsfördelning.
<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Naturvard/Invasiva-frammande-arter/Frammande-arter--ansvarsfordelning/> [2021-04-20]
- Sax, D.F. & Gaines, S.D. (2003). Species diversity: from global decreases to local increases. *Trends in ecology & evolution* (Amsterdam), 18 (11), 561–566.
[https://doi.org/10.1016/S0169-5347\(03\)00224-6](https://doi.org/10.1016/S0169-5347(03)00224-6)
- SCB (2015). Markanvändningen i Sverige, hektar efter region, markanvändningsklass och vart 5:e år.
<https://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/108487> [2021-05-07]
- SCB (2020). Folkmängd efter region och år.
<https://www.statistikdatabasen.scb.se/sq/108199> [2021-05-07]
- SCB (u.å.). Karta över Sveriges kommuner enligt indelning 2010-01-01.
<https://www.scb.se/contentassets/1e02934987424259b730c5e9a82f7e74/kommunkarta09.pdf>
- Seebens, H., Blackburn, T.M., Dyer, E.E., Genovesi, P., Hulme, P.E., Jeschke, J.M., Pagad, S., Pyšek, P., Winter, M., Arianoutsou, M., Bacher, S., Blasius, B., Brundu, G., Capinha, C., Celesti-Grapo, L., Dawson, W., Dullinger, S., Fuentes, N., Jäger, H., Kartesz, J., Kenis, M., Kreft, H., Kühn, I., Lenzner, B., Liebhold, A., Mosena, A., Moser, D., Nishino, M., Pearman, D., Pergl, J., Rabitsch, W., Rojas-Sandoval, J., Roques, A., Rorke, S., Rossinelli, S., Roy, H.E., Scalera, R., Schindler, S., Štajerová, K., Tokarska-Guzik, B., van Kleunen, M., Walker, K., Weigelt, P., Yamanaka, T. & Essl, F. (2017). No saturation in the accumulation of alien species worldwide. *Nature Communications*, 8 (1), 14435.
<https://doi.org/10.1038/ncomms14435>
- SFS 1998:808. Miljöbalken. Stockholm: Miljödepartementet.
<http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1998:808>
- SFS 2011:13. Miljötillsynsförordningen. Stockholm: Miljödepartementet.
<http://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=2011:13>
- SFS 2018:1939. Förordning om invasiva främmande arter. Stockholm: Miljö- och energidepartementet.
<https://svenskförfattningssamling.se/sites/default/files/sfs/2018-11/SFS2018-1939.pdf>
- Simrishamns kommun (2020). Djur och hälsoskydd.
<https://www.simrishamn.se/gata-park-och-natur/park-och-natur/skadedjur-och-halsoskydd> [2021-04-29]
- Skillö, L. (2021). Utvärdering av glyfosat som kommunal bekämpningsmetod. SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning.
<https://stud.epsilon.slu.se/16594/>

- SKR (2017). Kommungrupsindelning 2017.
<https://webbutik.skr.se/sv/artiklar/kommungrupsindelning-2017.html>
 [2021-04-16]
- Skånes Ess (2018). Rädda Immeln.
<https://www.skaneess.se/nyheter/2018/04/09/radda-immeln/> [2021-05-12]
- SLU (2021). Landskapsarkitektprogrammet - Alnarp.
<https://student.slu.se/studier/kurser-och-program/program-pa-grundniva/landskapsarkitekt-alnarp/> [2021-05-18]
- SMHI (2021). Skånes klimat.
<https://www.smhi.se/kunskapsbanken/klimat/klimatet-i-sveriges-landskap/skanes-klimat-1.4827> [2021-04-06]
- Strand, M., Aronsson, M. & Svensson, M. (2018). Klassificering av främmande arters effekter på biologisk mångfald i Sverige - ArtDatabankens risklista.
https://www.artdatabanken.se/globalassets/ew/subw/artd/2.-var-verksamhet/publikationer/29.-artdatabankens-risklista/rapport_klassifisering_av_frammandearter2.pdf
- Svensk Trädgård (u.å.). Zonkartan över 100 år - fungerar fortfarande.
http://www.tradgard.org/svensk_tradgard/zonkartan.html [2021-04-09]
- Tano-Graflind, A. (2020). Artportalens grundprinciper.
<https://www.artdatabanken.se/sok-art-och-miljodata/artportalen/artportalens-grundprinciper/> [2021-05-17]
- Tano-Graflind, A. (2021). Artportalen. <https://www.artdatabanken.se/sok-art-och-miljodata/artportalen/> [2021-05-03]
- Townsend, C.R., Begon, M., Harper, J.L., Striano, T. & Reid, V. (2009). Essentials of Ecology. Chichester, United Kingdom: John Wiley & Sons, Ltd.
- Tyler, T., Karlsson, T., Milberg, P., Sahlin, U. & Sundberg, S. (2015). Invasive plant species in the Swedish flora: developing criteria and definitions, and assessing the invasiveness of individual taxa. *Nordic journal of botany*, 33 (3), 300–317. <https://doi.org/10.1111/njb.00773>
- Wang, C.-J., Li, Q.-F. & Wan, J.-Z. (2019). Potential invasive plant expansion in global ecoregions under climate change. *PeerJ*, 7, e6479.
<https://doi.org/10.7717/peerj.6479>

Muntliga källor

- Maria Adolfsson, kommunekolog Simrishamns kommun, Teamssamtal den 29 april 2021.
- Aida Prag, miljö- och bygglovschef Östra Göinge kommun, Teamssamtal den 10 maj 2021.
- Nina Syde, naturvårdare Helsingborg stad, Zoomsamtal den 26 april 2021.